

Partijų programų įvertinimai atsižvelgiant į lyčių lygybės nuostatų užtikrinimą

Apibendrinimas

Lietuvos Moterų lobistinė organizacija, vienijanti aktyviausias šalies moterų organizacijas ir priklausanti Europos Moterų lobistinei organizacijai 2012 metų pavasarį ėmėsi iniciatyvos išsiaiškinti, kuri partija labiausiai atstovauja moterų interesams ir siekia užtikrinti lyčių lygybę, nes šių nuostatų įgyvendinimas yra socialinės gerovės garantas. Tuo tikslu buvo parengti ir partijoms pateikti pasiūlymai dėl lyčių lygių galimybių aspekto integravimo. Atsižvelgiant į pateiktus pasiūlymus buvo atliktas partijų programų vertinimas, siekiant išsiaiškinti bendrąsias tendencijas bei įvardinti partijas, kurios labiausiai rūpinasi lyčių lygiomis galimybėmis.

Įvertinę partijų, iškėlusių savo kandidatus daugiamandatėse apygardose, programas konstatuojame:

- **nei viena politinė partija neintegruoja moterų ir/ar lyčių lygių galimybių problemų į visas visuomenės gyvenimo sritis. Dažniausiai socialinė gerovė asocijuojasi su pagalba šeimai ir šeimos gerovės kėlimu. Didžioji dalis partijų deklaruoja pagalbą šeimai, tačiau kai kalbama apie kitas sritis pvz. ekonomiką, užimtumo politiką, verslą ir pan., šeimos gerovei svarbūs faktoriai neįvardijami.**
- **nei vienos partijos programoje nėra skyriaus, skirto moterų ir/ar lyčių lygių galimybių problemoms spęsti.**
- **tik kelių partijų programose vartojami tokie žodžiai kaip moteris, vyras, motina, tėvas, motinystė, tėvystė, vaikinai, mergina, mergaitė, berniukas, lytis. Daugiausia naudojami bendriniai žodžiai: pilietis, žmogus, visuomenė, jaunimas. Tačiau šių grupių socialinis vaidmuo neapibrėžtas.**
- **programinės nuostatos daugeliu atveju yra deklaratyvaus pobūdžio, nesiūlomos konkrečios priemonės, nenurodomi jų įgyvendinimo rodikliai, neprisiimami konkretūs įsipareigojimai.**
- **net 8 partijos iš 18 įvertinimo taškus gavo TIK už moterų, įtrauktų į rinkiminiuosius sąrašus, skaičių.**

Lyčių lygių galimybių klausimai skirtingai atsispindėjo partijų rinkimų programose: vienos iš viso nebuvo paliesti, kitose tik paminėti, dar kitose plačiau aptarti. Dažnai programose kalbama apskritai apie visuomenę, žmogų. Neišryškunami klausimai ar problemos, kurios yra aktualios moterims ar vyrams, nemandoma įvertinti kaip viena ar kita programinė nuostata paveiks tiek moteris, tiek vyrus.

Partijų vertinimo kriterijai:

1. **Daugiamandatės apygardos.** Vertintos lyčių proporcijos partijų rinkiminių sąrašų pirmame dešimtuose. Viso partijų iškėlusius kandidatus daugiamandatėse apygardose – 18. Kandidatų skaičius - 1872, iš jų moterų – 599 (32 proc.).¹ Tarp 180 pirmojo dešimtuko kandidatų, moterys sudaro 24,4 proc. (pirmame partijų rinkiminių sąrašų dešimtuose yra – 44 moterys ir 136 vyrai).
2. **Lyčių proporcijos vienmandatėse apygardose.** Viso vienmandatėse iškeltas kandidatų skaičius – 979. Vyrų – 700, moterų - 279. Moterys sudaro 40 proc.²
3. **Partijos programoje yra skyrius, skirtas Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui.** Nei vienos partijos programoje nėra tokio skyriaus. Daugiausia moterų ir vyrų lygių galimybių nuostatas bandoma atspindėti sprendžiant socialinius klausimus. Kai kurios nuostatos įrašytos švietimo ar sveikatos apsaugos skyriuose. Tik kelios partijos – Lietuvos Socialdemokratų partija (toliau – LSDP), Lietuvos Respublikos Liberalų sąjūdis ir Darbo partija savo programoje yra įrašiusios punktą, kuris nors ir nekalba tiesiogiai apie Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių programą, tačiau deklaruoja siekį nediskriminuoti dėl įvairių pagrindų. Tačiau tai pakankamai deklaratyvūs pareiškimai, neprisiimama konkrečių įsipareigojimų.
4. **Partijos programoje numatytos priemonės įgyvendinti moterų ekonominę nepriklausomybę.** Nei viena partija neakcentuoja tiesiogiai moterų ekonominės nepriklausomybės. Dauguma partijų kalba apie darbo ir šeimos derinimo svarbą, kai kurios yra pasiūliusios būdų jam įgyvendinti. Deklaruojamas smulkaus ar šeimos verslo vystymas. Daugelis partijų pabrėžia popamokinio vaikų užimtumo ir/ar ikimokyklinio ugdymo įstaigų optimalaus tinklo buvimo svarbą, tačiau to nesieja su šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimu ir moterų ekonomine nepriklausomybe.

¹ Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenys

² Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenys

5. **Partijos programoje numatytos priemonės, skatinančios vienodą užmokestį už vienodą arba vienodos vertės darbą.** Vienintelė LSDP partija deklaruoja: „Nenukrypstamai laikytis lyčių lygybės principų, ginant žmogaus teises – mažinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumus atliekant tą patį darbą, remti tikslines iniciatyvas lyčių pusiausvyrai stiprinti“³. Tačiau ir čia neprisiimami konkretūs įsipareigojimai. Pvz.: sumažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą tam tikru procentu.

6. **Partijos programoje numatytos priemonės, skatinančios lyčių lygybę priimant sprendimus.**

Tik LSDP partija pabrėžia šio principo svarbą. „Užtikrinamos lygios galimybės visiems, garantuojamas didesnis moterų atstovavimas valstybinių įmonių valdyme bei priimant politinius sprendimus. Valstybės valdymas grindžiamas didesniu visuomenės įtraukimu į visuomenės reikalų tvarkymą, lyčių lygybe, skaidrumu ir atsakomybe, ryžtingai naikinamos bet kokios korupcijos apraiškos.“⁴

7. **Smurto dėl lyties panaikinimo srityje numatoma sukurti efektyviai veikiančią pagalbos sistemą smurto problemą turinčiai šeimai.** Nors 2011 metais priimtas „Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje“ įstatymas, tik kelios partijos kalba apie šią problemą. Pvz.: Lietuvos Respublikos Liberalų sąjūdis numato užtikrinti „veiksmingą įstatymo įgyvendinimą ypatingą dėmesį skiriant smurto šeimoje prevencijai ir pagalbai smurto aukoms; smurtautojas privalės išklaudyti nesmurtinio elgesio formavimo kursas“⁵.

8. **Lyčių lygybės priemonės švietimo sistemoje: užtikrintas lytiškumo ugdymo programos įgyvendinimas visuose švietimo lygmenyse.**

Vienintelė LSDP partija deklaruoja: „Sukurti jaunumui palankias sveikatos priežiūros paslaugas, skiriant dėmesį lytinei ir reprodukciniai sveikatai. Įvesti mokyklose lytinio švietimo programas.“⁶

Pagal aukščiau išvardintus kriterijus įvertinus partijų programas lyčių lygių galimybių aspektu, partijų sąrašas atrodo taip:

LSDP – 38 balai.

Darbo partija – 25 balai.

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga – 24 balai.

Respublikonų partija – 21 balas.

³ Lietuvos socialdemokratų partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁴ Lietuvos socialdemokratų partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁵ Lietuvos Respublikos Liberalų sąjūdžio 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁶ Lietuvos socialdemokratų partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai ir Lietuvos lenkų rinkimų akcija – 17 balų.
Demokratinė darbo ir vienybės partija, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, Emigrantų partija bei
Politinė partija „Sąjunga Taip“ bei partija „Jaunoji Lietuva“ surinko nuo 15 iki 11 balų.
Krikščionių ir Lietuvos žmonių partija surinko – 9 balus.
Drašos kelias, Partija tvarka ir teisingumas ir Liberalų ir centro sąjunga – 6 balus.
Socialistinis Liaudies Frontas – 5 balai.

Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis

Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 20/80 (2 moterys ir 8 vyrai), moterys sudaro 20%. Vienmandatėse apygardose moterys sudaro 21 proc.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Skyriuje „Asmens orumas – daugiau pagarbos kiekvienam žmogui“ deklaruojama, kad „neleisime diskriminuoti žmonių dėl jų tautybės, socialinės padėties, lyties, lytinės orientacijos, įsitikinimų ar pažiūrų“⁷.

Kalbant apie šeimas, auginančias vaikus, numatoma, kad tokios šeimos turės daugiau pajamų ir „Tai bus padaryta suteikiant gyventojų pajamų mokesčių lengvatą <...>“⁸. Be to, numatoma plėtoti vaikų ir senjorų priežiūrą. Skyriuje „Atsakinga socialinė politika“ rašoma „Taikysime krepšelio principą vaikų, senjorų priežiūrai. Šias paslaugas galės teikti asmenys, turintys verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymėjimą. Vaikų priežiūrą skatinsime plėtoti ir namų sąlygomis, leidžiant savo vaikus ar anūkus prižiūrintiems asmenims užsiimti individualia veikla ir prižiūrėti dar kelis vaikus, sudarydami galimybę užsidirbti esant tėvystės atostogose, teikti lanksčias paslaugas“⁹. Dėl terminų naudojimo neaišku apie kokias atostogas kalbama. Ar apie motinystės (tėvystės) atostogas (t.y. vaiko priežiūros atostogas kol vaikui sueis vieneri ar dveji metai), ar kalbama apie tėvystės atostogas (kol vaikui sueis vienas mėnuo). Jeigu kalbama apie tėvystės atostogas, tuomet norime pastebėti, kad galimybė dirbti bus sudaryta tik tėvystės atostogose esantiems asmenims, t.y. vyrams, o asmenims esantiems motinystės (tėvystės) atostogose tokios galimybės nėra numatomos. Tai aiškus lyčių lygių galimybių principo pažeidimas.

⁷ Lietuvos Respublikos Liberalų sąjūdžio 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁸ Ten pat.

⁹ Ten pat.

Liberalai pasižada stengtis išgyvendinti smurtą Lietuvoje: „užtikrinsime veiksmingą Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimą ypatingą dėmesį skirdami smurto šeimoje prevencijai ir pagalbai smurto aukoms“¹⁰. Sprendžiant smurto artimoje aplinkoje problemą planuojama pasitelkti NVO. Numatoma skirti dėmesį ir smurtautojui „Kiekvienas smurtautojas ne tik neišvengs atsakomybės, bet kartu gaus psichologo konsultaciją ir privalės išklaudyti nesmurtinio elgesio formavimo kursą“¹¹. Vėlgi tenka akcentuoti, kad programoje gana aiškiai nurodoma, kokias paslaugas planuojama suteikti smurtautojui, tačiau kalbant apie smurto auką – nenurodoma kokias paslaugas ar kokia pagalba bus jai teikiama.

Skyriuje „Išsilavinęs žmogus – savo, šeimos ir bendruomenės gerovės kūrėjas“, numatyta priemonė, kuria siekiama derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, tai yra siekiama kurti „lanksčią prie tėvų darbo ir gyvenimo ritmo pritaikytą ikimokyklinę sistemą“¹², siekiama skatinti vaikų darželių įvairovės augimą, žadama, kad kiekvienas vaikas po pamokų galės lankyti būrelius ar kitus užsiėmimus.

Respublikonų partija

Pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 60/40 (4 moterys ir 6 vyrai), taigi moterys sudaro - 40%. Vienmandatėse apygardose moterys sudaro – 47 proc.

Visoje Respublikonų partijos programoje yra tik kelios nuostatos kurias galima būtų priskirti lyčių lygių galimybių sričiai.

Skyriuje „Valstybės valdymas“ nuostatą „Sudarysime kuo palankesnes sąlygas vaikams augti – kursime teisės aktus ne tik suteikti motinystės – tėvystės atostogų, bet ir numatysime aiškesnes Valstybės garantijas šeimos būstui, sukursime didesnes ekonomines paskatas, konkrečią ekonominę naudą dirbantiems žmonėms auginti vaikus“¹³ galime susieti su šeimos ir darbo derinimo sfera.

Skyriuje „Krašto apsauga“ Respublikonų partija pasisako už nuolatinius visų lyčių ir amžiaus civilių mokymus kariniuose mokymuose.

Darbo partija

¹⁰ Ten pat.

¹¹ Ten pat.

¹² Ten pat.

¹³ Respublikonų partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

Pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 30/70 (3 moterys ir 7 vyrai), taigi moterys sudaro 30%. Vienmandatėse apygardose moterys sudaro – 28,6 proc.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Tačiau, kaip ir daugelio partijų programose galime rasti nuostatas, kurios susijusios su lyčių lygių galimybių įgyvendinimu. Skyriuje „Socialinė politika“ įsipareigojama nuosekliai laikytis lygių galimybių politikos.

Skyriuje „Švietimas“ numatoma „kurti šiuolaikišką, kokybišką ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo lavinimo tinklą“¹⁴, t.y. pasižadama sudaryti galimybes kiekvienam vaikui lankyti darželį, siekiama, kad mokyklų tinklas tenkintų kiekvieno poreikius, garantuojama, kad kiekvienas kaime gyvenantis vaikas, jei kaimas nutolęs nuo ugdymo įstaigos daugiau kaip 3 km. galės saugiai pasiekti ją, ypatingą dėmesį skirti mokinių užimtumui, jų gebėjimų ugdymui, o tai sietina su šeimos ir darbo įsipareigojimu derinimu.

Skyriuje „Socialinė apsauga“ pasižadama „sudaryti sąlygas tėvams, pasitraukusiems iš darbo rinkos dėl vaikų auginimo, įsidarbinti, atnaujinti profesines žinias ir toliau sėkmingai derinti pareigas darbe ir šeimoje“¹⁵, kalbama apie užimtumo politiką, pensijų sistemą, paramą šeimoms ir neįgaliesiems bei pan. Pasižadama numatyti priemones, „sudaranti sąlygas dirbti silpnesnės sveikatos, neįgaliesiems, pagyvenusiems žmonėms, vienišoms motinoms, asmenims, auginantiems neįgalų vaiką, slaugantiems ligonį ar prižiūrintiems pagyvenusį šeimos narį, kuriems sunku konkuruoti darbo rinkoje“¹⁶. Norėtume atkreipti dėmesį, kad šioje nuostatoje pažeistas lyčių lygių galimybių principas. Tai yra pasižadama numatyti priemones „vienišoms motinoms“, tačiau nekalbama apie „vienišus tėvus“.

Demokratinė darbo ir vienybės partija

Pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 30/70 (3 moterys ir 7 vyrai), taigi moterys sudaro 30%. Vienmandatėse apygardose moterys sudaro – 54,5 proc.

Nėra nuostatų kurias būtų galima priskirti moterų ir vyrų lygių galimybių sferai.

Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai

¹⁴ Darbo partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ Ten pat.

Pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 30/70 (3 moterys ir 7 vyrai), taigi moterys sudaro 30%. Vienmandatėse apygardose moterys sudaro – 17 proc.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Daugelis nuostatų, kurias galime priskirti lyčių lygių galimybių sferai, išdėstytos skyriuje „Socialinė politika ir visuomenės moralė“, kuriame pateikiamos įvairios aktualios šeimoms nuostatos, kurios, reikia tikėtis, vienodai bus taikomos tiek moterims, tiek vyrams ir nepriklausys nuo šeimos, kurioje auga vaikai sudėties ir santuokos įregistravimo ar neįregistravimo.

Skyriuje „Socialinė politika ir visuomenės moralė“ nurodoma, kad „valstybės politikos socialinė kryptis – tai kryptis į visuomenės reikalus, į visuomenės nuotaikas, lūkesčius, visuomenės moralinių vertybių ugdymą, o ne vien socialinių pensijų, pašalpų ar darbo santykių reikalus. Kita vertus, pensijos, bedarbystės reikalai, parama motinystei, pašalpos skurdžiai gyvenantiems yra socialinės politikos kasdienybė.“¹⁷

Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai programoje „įsipareigoja ir toliau kurti šeimai palankią aplinką, pasisako už pagarbą žmogui per visą jo gyvenimą, už atsakingą tėvystę ir motinystę.“¹⁸

Partija laikosi nuostatos, kad „valstybė vaiko auginimą šeimoje turėtų vertinti labiau, nei bet kokios karjeros ar turtų siekimą“¹⁹. Numatoma atlikti teisės aktų projektų poveikio vertinimą šeimos instituto stiprinimui. Numatoma, kad vaikus šeimoje auginantiems tėvams bus suteikiamos papildomos socialinės garantijos, įteisins nuostatą, prilyginančią vaikų auginimą šeimoje visuomenei ypač naudingam darbui. Įsipareigoja palaikyti ir skatinti įvairias šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo formas, tame tarpe lanksčių darbo formų kultūrą, sudaryti palankias sąlygas šeimos verslui, skatinti darbdavius, suteikiančius papildomą pagalbą tėvams, auginantiems vaikus, gerinti ir pritaikyti infrastruktūrą šeimoms, nėščiosioms, vaikams.

Įsipareigojama pradėti „taikyti socialines, ekonomines priemones, sudarančias prielaidas šeimoms įgyvendinti troškimą turėti vaikų“²⁰.

Programoje pateikiama nuostata, kad „Valstybė turi neskatinti skyrybų ypač vaikų turinčiose šeimose“²¹, tam siekiama sukurti psichologinės pagalbos sistemą, skatinančią šeimas išsaugoti

¹⁷ Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Ten pat

²¹ Ten pat

santuoką, vykdoma krizių prevencija, plėtojamas kompleksinių paslaugų tinklas krizę patiriančioms šeimoms.

Programoje nurodoma, kad bus siekiama „užtikrinti moterų ir vyrų lygybę darbo rinkoje bei didinti šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo galimybes“²², tačiau nenurodomos konkrečios priemonės tam siekiui įgyvendinti.

Politinė partija „Drąsos kelias“

Pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 10/90 (1 moteris ir 9 vyrai). Vienmandatėse apygardose moterys sudaro – 29 proc.

Programoje pateikiama tik viena deklaratyvi nuostata – „Valstybės priedermė yra teikti kategorinę (nereikalaujančią nuskurdimo įrodymų) prevencinę paramą toms šeimų ir asmenų kategorijoms, kurie turi specialių poreikių dėl vaikų auginimo, sveikatos sutrikimų, mokymosi ir pan.“²³

Lietuvos socialdemokratų partija

Lietuvos socialdemokratų partijos pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 40/60 (4 moterys ir 6 vyrai), taigi moterys sudaro 40%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra daugiau nei 26 %.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Tačiau pačioje programoje atsispindi lyčių lygių galimybių užtikrinimas. Partija, kaip vieną iš pagrindinių vertybinių nuostatų numato:

„Kiekvienas asmuo yra vertingas, todėl nepriklausomai nuo lyties, amžiaus, neįgalumo, tautybės ir seksualinės orientacijos turi jaustis visaverčiu mūsų visuomenės nariu.“²⁴

„Lietuvos žmonių gyvenimo kokybei svarbi tiek integracija darbo rinkoje, tiek darna šeimoje. Veiksmingas šių įsipareigojimų derinimas – būtina sąlyga tenkinant ir visuomenės, ir šeimų ekonominius, socialinius poreikius.“²⁵

Moterų ir vyrų lygių galimybių aspektus įtraukia į įvardintas partijos siekių įgyvendinimo kryptis:

²² Ten pat

²³ „Drąsos kelias“ politinės partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

²⁴ Lietuvos socialdemokratų partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

²⁵ Ten pat.

- „**Solidaraus augimo**: jis užtikrina, kad būtų kuriama solidari visuomenė, kurioje <...> nėra vietos diskriminacijai ir socialiniams skirtumams, ypač atsirandantiems dėl lyčių lygybės pažeidimo, būtų kuriamos naujos darbo vietos ir mažėtų nedarbas, išnyktų skurdas, didėtų visų visuomenės narių socialinė atsakomybė už darnią ir tausojančią šalies plėtrą.“²⁶
- **Pažangaus augimo.**
 - „Užtikrinama tinkama parama šeimoms, motinystei, tėvystei, seneliams, žmonėms su negalia ir vaikams.
 - Veiksmingai šalinamas smurtas prieš moteris, vaikus ir kitus pažeidžiamus visuomenės narius.
 - Užtikrinamos lygios galimybės visiems, garantuojamas didesnis moterų atstovavimas valstybinių įmonių valdyje bei priimant politinius sprendimus.“²⁷

Partijos programoje pakartotinai galima rasti nuostatas susijusias su šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimu. Pabrėžiama ne tik lanksčių darbo formų įgyvendinimo svarba, bet ir reikalingumas „plėtoti paslaugas, kurios mažintų darbingo amžiaus žmonių (ypač moterų) riziką iškristi iš darbo rinkos dėl vaikų ar kitų globos reikalaujančių asmenų priežiūros.“²⁸

Kaip vieną iš prioritetų partija įvardija Lietuvą, kaip šalį: „...kur moterys ir vyrai turi vienodas teises, galimybes ir pareigas, dalyvaujant darbo rinkoje, visuomenės gyvenime ir rūpinantis globotinais šeimos nariais.“²⁹

Partijos programoje kalbant apie užimtumo politiką pakartotinai pabrėžiama asmens, šeimos ir darbo interesų derinimo svarba. Be to, pabrėžiama socialinio dialogo svarba: „Skatinti verslo socialinę atsakomybę už darbuotojų ir jų šeimų gerovę. Ypač reikia remti verslo pastangas sudaryti kuo geresnes galimybes dirbantiems derinti šeimos ir darbo pareigas, pritaikyti darbo sąlygas vyresniojo amžiaus ir neįgaliųjų žmonių užimtumui.“³⁰

Deklaruojama parama šeimai ir vaikui, būtent siekiant „Skatinti atsakingą motinystę ir tėvystę, vyrų dalyvavimą vaikų priežiūroje.“³¹. Reikėtų paminėti, kad kalbama ir plačiau ne tik apie šeimos ir darbo įsipareigojimų, bet ir asmens ir darbo įsipareigojimų derinimo užtikrinimą.

²⁶ Ten pat.

²⁷ Ten pat

²⁸ Ten pat.

²⁹ Ten pat

³⁰ Ten pat

³¹ Ten pat.

Taip pat siekiama: „Garantuoti vaikų užimtumą po pamokų, skatinti mokyklų būrelių, neformaliojo vaikų švietimo įstaigų ir sporto mokyklų veiklą. Tobulinti neformaliojo ugdymo finansavimo sistemą, didindami prieinamumą ir lygias galimybes.“³²

Programoje nėra numatyta konkrečių priemonių moterų ekonominės nepriklausomybės įgyvendinimui, tačiau pasisakoma apie šeimos ir darbo įsipareigojimų darbo svarbą bei vyrų įtraukimą į vaikų priežiūrą.

Partijos programoje kaip viena iš pagrindinių vertybinių nuostatų nurodoma: „Vienodos vertės darbas turi būti atlyginamas vienodai, o asmens lytis ar kiti tapatybės aspektai neturi būti kliūtimi realizuojant žmogiškąjį potencialą, todėl svarbu šalinti vis dar egzistuojančius moterų ir vyrų atlyginimų skirtumus, vertikalią ir horizontalią segregaciją darbo rinkoje.“³³ Bei „nenukrypstamai laikytis lyčių lygybės principų, ginant žmogaus teises – **mažinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumus, atliekant tą patį darbą, remti tikslines iniciatyvas lyčių pusiausvyrai stiprinti.**“³⁴

Partijos programoje kalbama ir apie lyčių lygybę priimant sprendimus: „Užtikrinamos lygios galimybės visiems, garantuojamas didesnis moterų atstovavimas valstybinių įmonių valdyme bei priimant politinius sprendimus.“³⁵

Valstybės valdymas grindžiamas didesniu visuomenės įtraukimu į visuomenės reikalų tvarkymą, lyčių lygybe, skaidrumu ir atsakomybe, ryžtingai naikinamos bet kokios korupcijos apraiškos.“³⁶

Partijos programoje numatyta, kad smurtas šeimoje yra netoleruotinas, tačiau teigiama, kad jis bus efektyviai šalinamas, nenurodant konkrečių veiksmų/žingsnių:

„Žmogaus asmens neliečiamybė, orumo apsauga, draudimas kankinti, žaloti, žeminti kitą žmogų yra viena pamatinių konstitucinių principų. Todėl turi būti pažabotas smurtas prieš moteris, vaikus ir kitus pažeidžiamus asmenis, ypač šeimoje.“³⁷

„Veiksmingai šalinamas smurtas prieš moteris, vaikus ir kitus pažeidžiamus visuomenės narius.“³⁸

„Saugi visuomenė, kurioje nėra pavojaus patirti smurtą šeimoje.“³⁹

³² Ten pat

³³ Ten pat

³⁴ Ten pat

³⁵ Ten pat

³⁶ Ten pat

³⁷ Ten pat

³⁸ Ten pat

³⁹ Ten pat

„Vykdėti smurto prevencijos programas. Smurtą šeimoje laikome nusikaltimu, todėl imsime visų priemonių jį panaikinti.“⁴⁰

Įsipareigojama ir vykdyti lyčių lygybės priemonės švietimo sistemoje: „Sukurti jaunumui palankias sveikatos priežiūros paslaugas, skiriant dėmesį lytinei ir reprodukciniai sveikatai. Įvesti mokyklose lytinio švietimo programas.“⁴¹

Taigi bendrai kalbant apie LSDP programą norėtume pažymėti, kad dauguma teiginių yra deklaratyvūs, trūksta konkrečių priemonių, atrodo, kad nurodoma tik problema ar siekiamybė, bet ne patys pasiekimo būdai. Trūksta konkretumo. Tačiau socialdemokratai bent pasisako apie smurto šeimoje negalimumą, gal netgi visišką kriminalizavimą. Nemažai kalba ir apie šeimos bei darbo derinimą, kai kurias priemones susieja su moterų įgalinimu.

Partija Tvarka ir teisingumas

Partijos „**Tvarka ir Teisingumas**“ pirmajame daugiamandatės apygardos rinkiminio sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 10/90, taigi moterys sudaro 10%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra daugiau nei 30%.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui.

Partijos programoje nėra nieko, kas būtų susiję su moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimu, šeimos ir darbo derinimu ar pan. Vienintelėje vietoje kalbama apie tėvystę (motinystę), bet tik apie pašalpus mokėjimą, o ne pačią sistemą ir iš konteksto panašu, kad vaikų priežiūra „moterų reikalas“:

„Problema: akivaizdu, kad tragiškas gimstamumo lygis Lietuvoje - ne tik asmeninio žmonių apsisprendimo reikalas. Tai ir požiūrio į motinystę, motinas, kūdikystę ir vaikystę reikalas, valstybės apsisprendimas rūpintis augančia karta, investuoti į savo atžalas.

Sprendimai:

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ Ten pat

Motinstės (tėvystės) išmoką valstybė garantuoja 3 metus tokiomis proporcijomis: pirmaisiais metais - 100 proc., antraisiais - 70 proc., trečiaisiais - 50 proc. atlyginimo.⁴²

Krikščionių partija

Krikščionių partijos pirmajame daugiamandatės apygardos rinkimų sąrašo dešimtuose lyčių proporcija yra 10/90 (1 moteris ir 9 vyrai), taigi moterys sudaro 10%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra 45 %.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui.

Partijos programoje pažymima, kad partija laikosi „- tradicinės šeimos palaikymo politikos, nepažeidžiant konstitucinių piliečių lygybės teisių.“⁴³

Teiginiai nesusieti nei su vyrais, nei su moterimis. Kalbėdami apie socialinę apsaugą užsimena ir apie žmones su negalia, taip pat apie šeimas, ypač auginančias mažamečius vaikus, tačiau reikia nepamiršti, kad orientuojamasi tik į tradicinę šeimą bei jose auginamus vaikus. Tai yra išskiriamos šeimos, kuriose vaikus augina tik vienas iš tėvų ar seneliai bei santuokos neįregistravusios šeimos ir jų auginami mažamečiai vaikai.

Trūksta konkretumo, konkrečių veiksmų, didžioji dalis teiginių tik pasako kaip turi būti, o ne kaip tai pasieks.

Lietuvos žmonių partija

Lietuvos žmonių partijos pirmajame rinkimų sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 20/80 (2 moterys ir 8 vyrai), moterys sudaro 20%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra 34 %.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Matyti, kad partija, kaip savo tikslinę grupę, stipriausiai atstovaujamuosius pasirinko vyresnio amžiaus žmones bei žmones su negalia, taip pat kaimo bendruomenę. Tačiau niekur nėra pateikiama pozicija per lyčių lygių galimybių prizmę.

⁴² Partijos „Tvarka ir teisingumas“ 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁴³ Krikščionių partijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

Socialistinis liaudies Frontas

Partijos „Socialistinis liaudies Frontas“ pirmajame rinkimų sąrašo dešimtuke daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 10/90 (1 moteris ir 9 vyrai), taigi moterys sudaro 10%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra 27%.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui.

Partijos programoje apskritai sunku išvelgti kokias nors politikos sritis, o kalbos apie lyčių lygių galimybių aspektus išvis nėra. Šiokia tokia užuomina į socialinę politiką, kaip tokią bendrai ir labai neapibrėžtai/miglotai, galime laikyti tokius teiginius:

„Valstybinis ekonomikos reguliavimas ir planavimas. Kainų mažinimas maistui, vaistams, šildymui, būsto išlaikymui. Tvirtos socialinės garantijos, ypač – gyvenantiems skurde.

Nebeuždaryti nė vienos mokyklos, poliklinikos, ligoninės, bibliotekos.

Žodžio laisvės, žmogaus ir tautinių mažumų teisių apsauga.“⁴⁴

Lietuvos lenkų rinkimų akcija

Pirmajame rinkimų sąrašo dešimtuke daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 50/50. T.y. moterys sudaro – 50 proc. Vienmandatėse apygardose moterys sudaro 38 proc.

Nors moterų kandidačių partijos sąrašė yra daug tačiau programoje nėra minimos jokios priemonės ar ketinimai siekti lyčių lygybės. Socialinės apsaugos srityje teigiama, kad : „Valstybės institucijos ypatingai turėtų pasirūpinti labiausiai pažeidžiamais piliečiais, kurie be atitinkamos paramos nesugebės susitvarkyti su krizės padariniais <...>. Būtent dėl to paramos suteikimas šeimoms, turinčioms mažas pajamas, daugiavaikėms šeimoms bei šeimoms su neįgaliais vaikais turėtų tapti prioritetu.“⁴⁵

Susirūpinimą kelia demografinės problemos, kurias siūloma spręsti įvedant 4 užduočių paketą. Deklaruojamos tokios priemonės kaip ikimokyklinių ugdymo įstaigų plėtra, siūloma nekeisti dabartinės motinystės atostogų trukmės, paankstinti moterų pensinį amžių atitinkamai 1-eriais metais už 1 vaiką. Tačiau visų pirma, dėl terminų naudojimo yra neaišku apie kokias atostogas yra

⁴⁴ Socialistinio liaudies Fronto 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁴⁵ Lietuvos lenkų rinkimų akcijos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

kalbama. Ar apie motinystės (tėvystės) atostogas (t.y. vaiko priežiūros atostogas kol vaikui sueis vieneri ar dveji metai), ar apie motinystės (nėštumo ir gimdymo) atostogas. Jei kalbama apie motinystės (tėvystės) atostogas vartojant sąvoką „motinystės“ – deklaruojama nuostata jog vaikų priežiūra yra tik moterų prerogatyva, taip pažeidžiamas lyčių lygių galimybių principas ir paminama vyro-tėvo teisė į tėvystės atostogas. Kalbant apie moterų pensijinio amžiaus trukmės sutrumpinimą priklausomai nuo pagimdytų vaikų skaičiaus vėl pamirštas vyras-tėvas. Kodėl vyrams-tėvams neturėtų būti taikoma ši nuostata? Be to, trumpinant darbinį amžių tik moterims kyla grėsmė jog priešpensijinio amžiaus moterys bus diskriminuojamos darbo rinkoje dar labiau.

Nacionalinis susivienijimas „Už Lietuvą Lietuvoje“

Pirmajame rinkiminio sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 10/90 (1 moteris ir 9 vyrai). Vienmandatėse apygardose moterys sudaro 16 proc.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Partijos programa pradedama deklaratyviomis frazėmis: „Visų tautybių Lietuvos piliečiai – lygūs prieš įstatymą, turi lygias teises ir pareigas. Kiekvienam žmogui turi būti užtikrintas orus gyvenimas savo Tėvynėje – Lietuvoje.“⁴⁶

Moterų ekonominė nepriklausomybė neminima. Programoje randame kelias nuostatas susijusias su šeimos ir darbo derinimu. Siūloma supaprastinti ir remti nedidelių (iki 8 vaikų) šeimyninių vaikų darželių kūrimąsi. Partinio susivienijimo programos prioritetas yra gimstamumo skatinimas, kurio bus siekiama teikiant beprocentines būsto paskolas jaunoms, vaikus auginančioms šeimoms, bei dalinai dengiant būsto paskolas daugiavaikėms šeimoms.

Skyriuje „Švietimas ir mokslas“ laikomasi nuostatos jog „Lytinis švietimas privalo būti orientuotas į rengimą santuokai ir šeimai. Remiantis biologijos, psichologijos, sociologijos žiniomis, lytiškumas turi būti pateikiamas gyvybės tęstinumo šviesoje, bet kokias kitas lytiškumo sampratas mokyklose dėstyti – griežtai draudžiama.“⁴⁷

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmajame rinkiminio sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 20/80 (2 moterys ir 8 vyrai), moterys sudaro 20%. Vienmandatėse apygardose lyčių proporcija yra 27% moterų ir 73% vyrų.

⁴⁶ Nacionalinio susivienijimo „Už Lietuvą Lietuvoje“ 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁴⁷ Ten pat

Nors partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui, joje vis tiek galima rasti šios programos priemonių įgyvendinimo aspektų. Ryškiausiai jie atsispindi partijos programos šeštame skyriuje „Šeimos ir socialinė politika“. Taip pat skyriuje „Švietimas Lietuvos ateičiai“.

Partija sieks, kad būtų išlaikytos ilgiausios Europoje motinystės atostogos (24 mėnesiai) sudarys galimybę vaiko priežiūros atostogų antrųjų metų laiką išnaudoti dalimis, iki vaikui sueis 7 metai, taip sudarydami galimybę lanksčiai derinti darbą ir motinystę (tėvystę). Taip pat, skatins lanksčių darbo formų taikymą vaikų auginantiems asmenims, sudarys palankias sąlygas šeimos verslui. Sudarys sąlygas šeimoms, ypač auginančioms vaikus nuomotis arba įsigyti pirmąjį būstą. Skirs didesnę paramą daugiavaikėms šeimoms. Tobulins vaikų išlaikymo fondo veiklą, efektyvinant alimentų išieškojimą iš neatsakingų tėvų – valstybės skolininkų. Neprižiūrintys ir paliekantys vaikus tėvai taps valstybės skolininkais be senaties termino. Sieks, kad bendro lavinimo mokyklos programoje būtų daugiau dėmesio skiriama socialinių įgūdžių formavimui. Ir užtikrins, kad mokyklose būtų dėstomos pasirengimo šeimai ir atsakingos tėvystės ugdymo, tautiškumo, pilietiškumo bei sveikos gyvensenos pamokos. Mokykla turi supažindinti moksleivius su įvairiais intelektualinės nuosavybės valdymo būdais.

Partija „Jaunoji Lietuva“

Partijos „Jaunoji Lietuva“ pirmajame rinkimų sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 30/70 (3 moterys ir 7 vyrai), taigi moterys sudaro 30%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra mažiau nei 20%.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui, tačiau joje galima rasti kelis moterų padėtį galimai gerinsiančius punktus:

- Darželių trūkumo problemą spręstų steigiant „namų darželius“. Tai leistų sukurti apie 250 darbo vietų. Būtų sutaupyta keletas milijonų naujo darželio statybai.
- Aktyvins kūdikių ugdymo įstaigų kūrimąsi, nes vaikų nuo 1 metų lavinimas yra prieinamas minimaliai.
- Ugdymosi visapusiškumui, kiekviename Kauno rajono darželių įsteigti po du vyrų-auklėtojų etatus. Taip būtų sukurta dar apie 60 darbo vietų. (Norvegijos praktika).

Liberalų ir centro sąjunga

Partijos pirmajame rinkiminio sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 10/90 (1 moteris ir 7 vyrai), taigi moterys sudaro 10%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra mažiau nei 15%.

Partijos programoje nėra skiriama daug dėmesio moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimui. Partijos programa deklaratyvi, nėra konkrečių priemonių dėl šeimos ir darbo derinimo, moterų verslumo skatinimo, kovos su smurtu artimoje aplinkoje priemonių.

Partijos programoje deklaruojama, kad: „Būtina imtis visų priemonių, kad visi mokyklinio amžiaus vaikai lankytų ugdymo įstaigas, gautų jų gebėjimus ir siekius atitinkantį išsilavinimą, kartu su tėvais ar globėjais turėtų teisę pasirinkti ugdymo įstaigą.“⁴⁸ Taip pat: „Valstybė turi pripažinti galimybę sudaryti ypatingas sąlygas įsikurti ir veikti mikro ir šeimos verslui, sukuriančiam darbo vietą patiems sau ir kitiems, leidžiančiam išvengti socialinių išmokų didinimo, kuriančiam orumo, gebėjimo pasirūpinti savimi ir savo šeima situaciją, efektyviai sprendžiančiam nedarbo problemą.“⁴⁹

Apie lygias galimybes kalbama labai abstrakčiai vengiant konkrečių darbų ir priemonių: „Lygios galimybės privalo būti sudarytos visiems dirbti, kurti, užsiimti verslu, gauti švietimo, sveikatos priežiūros, kultūros, socialines ar kitas paslaugas. Tik reali lygybė prieš įstatymą, lygių galimybių sudarymas gali garantuoti konkurencingumą, pagarbą vieni kitiems, produktyvią ir kūrybišką veiklą. Būtina siekti didesnio moterų, jaunimo įtraukimo į aktyvią veiklą, siekti realaus lygiateisiškumo.“⁵⁰

Emigrantų partija

Partijos „Emigrantų partija“ pirmajame rinkiminio sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 40/60 (4 moterys ir 6 vyrai), taigi moterys sudaro 40%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra mažiau nei 20%.

Partijos programoje nėra skyriaus, skirto Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių programos įgyvendinimui. Nei moterų verslumo skatinimui, nei šeimos ir darbo derinimo svarbai vietos programoje neatsirado. Smurto artimoje aplinkoje problemos sprendimas taip pat neatsispindi partijos programoje.

Politinė partija „Sąjunga Taip“

⁴⁸ Liberalų ir centro sąjungos 2012 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa

⁴⁹ Ten pat

⁵⁰ Ten pat

Partijos „**Sajunga Taip**“ pirmajame rinkiminio sąrašo dešimtuose daugiamandatėse apygardose lyčių proporcija yra 30/70 (3 moterys ir 7 vyrai), taigi moterys sudaro 30%. Vienmandatėse apygardose kandidačių moterų yra 21%.

Partijos programos plusai vertinant moterų interesų atstovavimą:

- vaikų globos reorganizavimas, siekiant, kad vaikai gyventų šeimynose bei nedideliuose globos namuose.
- Senyvo amžiaus žmonių globos/slaugos namuose skatinimas kontrakto su artimaisiais principu, o globos įstaigose – siekiant europinio paslaugų standarto.